

L'APUNT

Josep C. Vergés

FILL DE JOSEP VERGÉS I AUTOR DE «UN PAÍS TAN DESGRACIAT. MEMÒRIA COMPARTIDA AMB L'EDITOR DE DESTINO»

CATALUNYA NO ESTÀ PER A BROMES

El fill de Josep Vergés recorda la faceta íntima de l'editor de Destino i les cartes compartides mentre era estudiant a l'exili, i ofereix una mirada crítica a la cultura actual

L'endemà de Reis el meu pare, l'editor **Josep Vergés Matas**, es relaxava. Era el seu aniversari, fàcil de recordar la data i també fàcil de recordar la seva edat, perquè naixé l'any deu. Avui fa cent anys. **Jordi Xargayó**, el despert director del **Diari de Girona**, m'ho recorda i jo no hi havia ni caigut. El meu pare somreia dinant amb la nombrosa família, i a la tarda venien amics com **Mary Santpere** que naturalment era el centre d'atenció. Sempre trobava divertit que la *comédienne* del Paral·lel volia ser molt seriosa quan parlava amb el meu pare, que no estava per a bromes! Però ell evidentment no estava per a discursos seriosos sobre el feixista **Franco** el dia del seu festeig.

El meu pare se sentia relaxat també

perquè havia acabat la feina del Premi Nadal, i quan el retrògrada règim es descongela una mica, el Premi Pla. A partir de la tardor tenia feina triple. Primer, la permanent tensió política del setmanari *Destino*, que feia tot sol. **Néstor Luján**, malgrat la tesi de l'innocent planià **Enric Vila**, mai va fer de director, exceptuant els dos mesos que aguantà amb **Jordi Pujol** i el seu soviètic anarcomarxista. Després el meu pare era l'editor d'Edicions Destino que creixia molt amb la col·lecció Ancora y Delfin amb tots els grans escriptors castellans contemporanis (i Destinolibro, que jo dirigia), l'obra completa de **Josep Pla**, i llibres il·lustrats com *Les cases pairals* de **Joaquim Camps i Arboix** i el gran fotògraf de la casa **Francesc Català Roca**. I finalment els premis, perquè calia llegir-se tots els manuscrits. No funcionava com els altres, amb un jurat decoratiu i el premiat estarrufat sopant a taula, ja que avui són tots una paròdia.

La corrupció de la cultura forma part de la corrupció catalana. Els polítics corruptes reflecteixen la corrupció general. Per això resulta tan difícil acabar amb ells, que segueixen com si res. El meu pare pensava diferent, que realment podem marcar la diferència. El meu llibre *Tots els homes de Duran, la corrupció política de Catalunya* (que avui fa deu anys!) li va dedicar: «Al meu pare que em va ensenyar a lluitar per la veritat i l'honestedat contra la maldat i la corrupció, perquè la veritat la construïm les persones, no les circumstàncies». El meu pare tenia raó. El seu objectiu era premiar autors nous i bons, **Carmen Laforet** del primer Nadal o l'*enfant terrible* **Terenci Moix** del primer Pla. Els quaranta anys dels seus premis són la història de la nostra literatura. Per què no hi ha res de bo avui? Per la corrupció. N'hi ha prou amb un exemple: La Nit de Reis al Ritz tothom pagava. Avui tothom menja gratis. Quan la cultura és 100% subvenció,

poca cultura ens queda.

En política el meu pare també va marcar la diferència. Els feixistes l'odiaven tant que assaltaren la redacció de *Destino* per defensar els aliats contra Hitler en plena censura el 1943! Els marxistes, l'altra cara espanyola del totalitarisme, odiaven que demanés una Catalunya lliure. Al llibre que escriu *Imatge Josep Pla*, volum 45 de l'obra completa, el meu pare explica: «El meu inoblidable amic **Jaume Vicens Vives** ens deia a Josep Pla i a mi: hem de lluitar pel liberalisme, per la catalanitat sense límits i el retorn a formes democràtiques de convivència. Aquestes paraules tan simples i tan naturals, pot algú imaginar-se el que significaven l'any 1940? El que era ésser anglòfil i no germanòfil? El feixisme i la Gestapo?».

Els marxistes creien que heretarien el franquisme, i l'únic que han heretat és la mentida organitzada. Les escoles no ensenyen Pla i la universitat fa veure que Destino era del règim. Fa pocs més d'un any jo publicava *Un país tan desgraciat, memòria compartida amb l'editor de Destino*, on destapo les mentides totalitàries d'esquerra i dreta. El títol ve d'una carta seva a Cambridge on jo estudiava exiliat per fundar el Sindicat Democràtic d'Estudiants que els marxistes no controlaren i per això tampoc se'n parla: «Un país tan desgraciat encara ens fa sentir més forta la responsabilitat de fer alguna cosa positiva». Quina responsabilitat tenim avui amb la democràcia? Catalunya no està per a bromes: acabar amb la corrupció. La corrupció dels polítics que ens roben descaradament i la corrupció de la cultura que ens mediocratitza terriblement. El meu pare tenia raó. Pla és el **Shakespeare** de Catalunya, malgrat els franquistes i els marxistes. Compareu *Serra d'Or* amb *Destino*. Qui ha guanyat? L'elitisme marxista o el liberalisme pencaire d'una Catalunya obrera, lliure i catalanista?

Avui ja fa cent anys. Un 7 de gener, naixia a Palafrugell **Josep Vergés i Matas**. La seva mare era d'aquesta mateixa població, i el seu pare de Sant Feliu de Guíxols. Formava part d'una família lligada a la indústria del suro. De menut viu a Algèria amb el seu avi que havia comprat boscos d'alzines sureres. Viatja a diferents països amb motiu del suro i a la mort del seu pare, la família es trasllada a Barcelona.

En esclatar la Guerra Civil, marxa a França des d'on passa a Burgos. Com deia: «Entre la FAI i la incògnita, triaria una altra vegada la incògnita». Allí estableix contacte amb un nucli de falangistes catalans, entre ells **Ignasi Agustí** i **Joan Ramon Masoliver**. Col·labora en la revista *Destino* que dirigia Agustí, cosa que marca de manera definitiva la seva activitat cap al periodisme. Acabada la guerra es expulsat de Burgos, reconeix que aquella primera etapa era «un falangisme grotesc» i arriba a Barcelona, on la revista continua. És llavors quan ell es fa càrrec de l'edició.

Un dia es troba amb **Josep Pla** al passeig de Gràcia i li ofereix col·laborar a la revista. La conversa va ser així: «Deus pagar poc» diu Pla; «el que puc», respon Vergés. Aquí es referma una amistat que va durar tota la vida. Son els dos «homenots» de Palafrugell. Aquí inicia una nova etapa com a editor i com els surers d'aquell temps, és el primer d'arribar a l'oficina. La cosa marxa gràcies sobretot a la visió i treball de Vergés. La revista disposa dels millors col·laboradors del moment: Agustí, Pla, **Néstor, Vicens Vives, Díaz Plaja, Ors** i van entrant-hi molts d'altres. Aviat s'hi nota un cert esperit (que en aquells moments no es pot dir encara crític), però sí analític de la cultura del moment i de la situació general.

Tant que ara es parla de memòria històrica, en canvi trobo a faltar un estudi seriós sobre el que va significar *Destino* du-

Josep Vergés, el centenari editor que va acostar Pla als lectors a través de Destino

▶ Avui es compleixen cent anys del naixement del palafrugellenc, creador de la revista i editorial homònimes, que va publicar també Orwell, Cela, Terenci Moix i Lessing

PALAFRUGELL | MARTA PALLARÉS

■ Va editar Cela, Delibes, Sánchez Ferlosio, Arrabal i va embrancar-se en la tasca èpica de publicar les 30.000 pàgines de l'obra completa de Pla en 45 volums. Va crear el premi degà de les lletres espanyoles, el Nadal, que es va lliurar anit a Barcelona, i el va complementar quan la feixuga urpa del franquisme ho va permetre amb el Josep Pla de lletres catalanes. Va portar

aires de llibertat literària al país amb traduccions de George Orwell i Doris Lessing. Censurat pel feixisme però oblidat per la democràcia, la perspectiva del temps dona una visió global sobre Josep Vergés, el més il·lustre palafrugellenc de les lletres (amb permís del seu gran amic, l'«homenot»), que avui hauria bufat 100 espelmes si una insuficiència respiratòria no se l'hagués endut el juliol de 2001.

Quatre Joseps en una imatge per a la història: els Vergés fill i pare, Pla i Manyé, l'estiu de 1969 a Londres.

La seva figura no es pot entendre sense la relació professional i personal que va establir amb Josep Pla; i és que en molts aspectes, van recórrer camins paral·lels, a un i altre costat del negoci que suposa la literatura, al capdavant. El de Llofriu només va confiar en ell com a editor quan es va tractar de publicar la seva obra completa. I des d'una reunió al mas Pla «entre dos homes de Palafrugell, que quan es

troben estan pendents dels que diu la gent i passar-ho a paper» com recordava Vergés en el seu darrer article, Pla va escriure cada setmana a *Destino* fins que l'editor va vendre la publicació a Jordi Pujol. Les conseqüències per a la revista, amb el canvi de propietari i l'entrada de Baltasar Porcel a la direcció, són de sobra conegudes: primer l'acomiadament del fill de Vergés i del mateix Pla, i després la

seva desaparició l'any 1980.

Aquest conflicte és també part del camí compartit per Vergés i Pla des de l'Empordà: la paradoxa d'escriure sobre la catalanitat en llengua castellana, d'editar des del bàndol nacional (primer a Burgos, després a Barcelona) una revista que seria tancada en nombroses ocasions per Fraga Iribarne, que la perseguia per damunt de les publicacions comunistes afirmant